

3060

פרוטוקול מס' 30/ג'

מישיבת ועדת הכלכלה
ירושלים, יום ג', י"ט באב תשי"ח - 5.8.1958, שעה 11.00.

דשמה ס.י.

- ג כ ה :
- ב. אבניאל - היו"ר
 - ס. אולמרט
 - ס. אונא
 - י. אלון
 - ש. בז'רנו
 - י. ניצני
 - ג. שוקן
 - ש. שורש
 - א. תלמי
 - פ. פלכסר - מזכיר

מוזמנים:
מר וינר - מהנדס ראשי של חברת "סקורות"
מר נוימן - נציב המים
מר וירשובסקי - משרד החקלאות

מדר-היום:
סקירה על בעיות המים.

היו"ר ב. אבניאל:
אני פותח את הישיבה.

אני מעוניין שחברי הוועדה ישמעו סקירה קצרה מחבר הכנסת אולמרט, יו"ר ועדת המשנה לחוק המים, מה המצב, לאן הגענו, ומה הסיכויים לגמור את חוק המים.

ס. אולמרט:
התגברנו על הסעיפים הקשים ביותר. אנחנו עומדים בסעיפים 34-35. יש כמה נקודות חוזרות. בתחילה חשבנו שנבוא למליאה בדעה אחידה, אולם לא הצלחנו בכך.

קודם כל לגבי המגמה המרכזית של החוק. חלק מחברי הוועדה חושבים שאפשר לנצל את חוק המים לשם תכנון החקלאות. חלק אחר מחברי הוועדה חושבים שאין החוק יכול לשמש כמכשיר לתכנון החקלאות, אלא רק להסדר הטכני של בעיות המים. בהצעה המקורית של משרד החקלאות היו סעיפים שנתנו למעשה סמכות למשרד החקלאות על-ידי החוק הזה לתכנן במידה מסויימת את החקלאות, מבחינת הכוונת ענפי המשק באמצעות המים.

אם כן, משרד החקלאות נשאר בוועדה במיעוט ויש הסתייגויות. זה חוזר בכמה סעיפים. היות וכבר ברורה עמדת חברי הוועדה לגבי הבעיה, יהיה זה יותר קל בכל פעם שניתקל בבעיה זו.

דבר מרכזי שני הוא הגנה על זכויותיהם של בעלי המתקנים הפרטיים. יש מחלקות בין חברי הוועדה בהבנת הסמכויות של כוח הביצוע, במקרה זה משרד החקלאות, ובהצבת מידת ההגנה לבעל המתקן שעלול להיפגע על-ידי חוק זה. זה מתבטא בפירוטים, בוועדות שפיטה וכו'. גם בשטח זה יש הסתייגויות, והן כנראה תחזור בכל פעם שניתקל בבעיה זו.

אלה הם שני דברים המרכזיים שלגביהם נתגלו עד עכשיו חילוקי דעות.

בעיה שלישית היא בקשר לאזור קיצוב, מתי להפריז על אזור כאזור קיצוב ומתי לבטל אותו. במקרה זה יש מחלוקת בין הרוב המכריע של הוועדה ובין חבר אחד או לפעמים שניים, ופה גם כן יש הסתייגויות.

אינני חושב שנתקדם מאד בפגרה, למרות שקבענו כמה ישיבות גדולות בשבוע הראשון שלה. אני חושב שתהיה זו הצלחה רבה באם נוכל במושב הבא של הכנסת, בעבודה מאומצת, להגיש את החוק עם ההסתייגויות למליאת הוועדה. מספר ההסתייגויות באופן יחסי אינו גדול. על כל פנים מליאת הוועדה תצטרך להקדיש גם כן זמן מה לחוק זה. אני חושב שעד סוף מושב החורף נגמור את החוק.

ענין ענין:

אני חושב שאת הבידורים העיקריים בבעיות הסודיות ועדת המסנה כבר עשתה, וכיום אין צורך לחזור על כך במעיינים שמעלים את אותן הבעיות. אני מעריך שבארבע הישיבות הקרובות נגמור כמעט חצי מהחוק, את החצי הקשה. אולם אינני חושב שלאחר הפגרה נצטרך יותר מחודש-חודשיים, בעבודה מאומצת, על-מנת להגיש את החוק לכנסת.

ענין ב. אבניאל:

אני רוצה להביע משאלה רשמית בתוקף תפקידי כיו"ר הוועדה. אני מבקש מאד שוועדת המסנה תפשה את כל המאמצים כדי שהחוק יגיע אלינו לא אחר מחודשיים לאחר הידוש עבודת הכנסת במושב הבא. כי אם לא כן יהיה הדבר, הרי שניכנס כבר לדיון על התקציב, ואין סיכויים שביא את החוק הזה. החוק הוא באמת היחיד והחשוב, ואינני חושב שצריכים כל כך הרבה לדוש בו. יחד עם זאת אינני רוצה שיעשו את העבודה בקלות דעת, ואף לא בפגרה. ייעשו כל המאמצים על-מנת לסיים את החוק תוך ארבעה-חמשה חודשים מהיום.

בזה אני גם מודה לחברי הוועדה על עבודתם

המסורה והמאומצת.

אני מברך את סר וינר, המהנדס הראשי של תה"ל ומקורות, ומבקש אותו לסקור בפנינו על המצב ההידרולוגי הכללי בקשר לחוק המים. הוא האדם המוסמך להאיר את עינינו בשאלה הנדונה.

ענין ענין:

לפני שאתחיל לתאר את מצבנו מספרית, הייתי רוצה להגדיר בכמה מלים את המונחים שנצטרך להשתמש בהם, כדי שיהיו ברורים.

כל עבודתנו מקורה בגשם שנופל על שטח המדינה או על שטחים של המדינות השכנות. במספרים עגולים לגמרי נופלים בארץ בערך בין 10 ל-11 ביליון מטרים מעוקבים בשם, שמתנקזים למקורות המים שלנו. 60% מזה נופלים בשטח גבולות המדינה, והיתר מחוץ לגבולות המדינה. הכמות הגדולה ביותר של מים שמקורם בגשם שנופל במדינות אחרות היא כמובן בירדן.

הגשם הזה נופל על הקרקע. בדגש שהוא מגיע לקרקע, חלק נתפס על-ידי הצמחים ומתאדה. אנחנו מודדים אותו כשהוא נופל על הקרקע. חלק חוזר לקרקע ושוב מתאדה, דרך הצמחים, דרך השורשים שלה, חלק יורד תהומה. החלק שיורד תהומה תלוי בעיקר בטיב הקרקע. באדמות חוליות לגמרי שני-שליש מהגשם חוזרים לתוכן; באדמות קלות - 30%-40%; באדמות כבדות - בין 0%-10%-15%. חלק מהמים בכלל אינו חוזר אלא זורם על הקרקע, נכנס לנאדיות, לנהרות או לים התיכון, או לירדן ומשם לים המלח.

הידיעות שלנו על מקורות המים השונים הן שונות ולא באותה מידה מדוייקות. המקורות שלהם הם זרימה עילית שכוללת מעיינות ונאדיות, מי תהום שהולכים לירדן, ונוסף לזה מקורות מים שנוצרים על-ידי התערבות בני-אדם, זאלה הם בעיקר מים חוזרים להשקיה ומי ביוג אחרי טיהורם החלקי או המלא, שאפשר להשתמש בהם חזרה. זהו מקור מים חשוב ונכבד במדינה כמו שלנו, אשר סובלת ממחסור במים.

בזמן שמים עיליים אפשר למדוד ולהעריך בדייקנות מתקבלת על הדעת, הרי שאי אפשר למדוד מי תהום. אפשר להשב ולשער מה הכמות שלהם. כדי להצביע עד כמה האי-ודאות הזאת קובעת, אגיד כמה מספרים. אנחנו מעריכים היום שבצפון הארץ, מסטולה עד באר-שבע בערך, נוכל לגצל כ-1,780 קוב"מ מים; זה כולל כ-130 מיליון מים מלוחים. כשני-שליש מכמות זו הם מים עיליים או מי ביוב, שהם גם כן מים עיליים, שניתנים למדידה ישירה, ובשליש של מי תהום שאינם ניתנים למדידה ישירה, ושלגביהם אנחנו צריכים להפעיל הערכות מדעיות בלתי ישירות. לגבי השני-שליש אי-הודאות שלנו נובעת רק מקושי יסודי אחד, שאין אנחנו יודעים מה יקרה בעתיד, כמה גשם יהיה בעתיד וכמה מים עיליים יהיו בעתיד. אנחנו יודעים שבעבר, במשך שלושים שנה בהן קיימות מדידות, הגשם היה מחולק בצורה מסוימת ממוצעת, והזרימה היתה כמו שהיתה. אי-הודאות שלנו לגבי מים עיליים נובעת מכך שאנחנו צריכים להגיד, לאור חוסר האפשרות להסיק מסקנות לגבי העתיד, שהעתיד יהיה דומה לעבר. יש בזה אי-בטחון מסויים, כי איש אינו יכול להגיד ששלושים השנים האחרונות היו רטובות בממוצע או שחונות בממוצע. חוץ מזה אין אנחנו יכולים לקחת שינויים לטווח ארוך. אי-הודאות הזאת קיימת לגבי כל שטחי הפעולה, ואנחנו חושבים את הידיעה הזאת כוודאית פחות או יותר.

לגבי השליש של מי תהום - אין אנחנו יכולים למדוד מי תהום. מהרגע שהם נכנסים תהומה עד הרגע שהם מתחת לקרקע, אין הם ניתנים למדידה ישירה. אנחנו יכולים להעריך הערכות לא ישירות. במשך שלוש השנים האחרונות הוצאנו 1.5 מיליון לירות כדי לנודא במידה יותר גדולה מה הן כמויות מי התהום האלה. על אצי מהם יש לנו היום ידיעות, יש לנו הערכה עם אי-דיוק של 10%; לגבי החצי השני אי-הודאות שלנו היא יותר גדולה, ואנחנו צריכים עוד כשנתיים של מחקר אינטנסיבי ויקרי כדי שנוכל להגיע לאותו דיוק, אם נגיע אליו, שיש לנו לגבי מי תהום בקבוצה הראשונה.

שתי הקבוצות האלה של מי תהום הן באזור החוף. אטביו זאת בדיאגרמה. זהו חלק ממערב למזרח, מהים התיכון דרך אזור החוף ודרך הרי יהודה. בהתחלה יש עליה אטית של הקרקע, אחר כך עליה גבוהה יותר של הרי יהודה. השטח הנורוד קרוב לים, אלה הן השכבות החוליות שמתרעות ברוחב שונה מהגבול הלבנוני עד אזור עזה, ושמהן אנחנו מוציאים קצת יותר ממי התהום במדינה. זהו אותו שטח שהיה מפותח לפני שלושים-ארבעים שנה, מההתיישבות הראשונה באזור זה, ושפתוה במעט במלואו. אנחנו יכולים להגיד שמהשכבה הגיאולוגית הזאת אנחנו מיתחננו כבר כל מה שניתן לפיתוח; בכמה אזורים פיתחנו באופן ניכר יותר משייתן, בעיקר באזור תל-אביב. פאן המים נופלים ישר על השכבה, והם מתנקזים לגיוון הים.

אחר כך באה השכבה הכחולה. מדובר עליה גם בקשר לנפט וגאזים. זו שכבה שמפרידה בין השכבות העליונות והתחתונות, אין קשר ביניהן.

אחר כך באה השכבה הצהובה, יש לה חשיבות קטנה; ואחריה השכבה של הרי הגליל, היא נמשכת גם באזור החוף, מתחת למאות מטרים של שכבות אחרות. בזמן שבשכבה החופית הזאת אנחנו יכולים להעריך בדיוק מתקבל על הדעת מהי כמות המים שזורמת - שם ההערכה היא יותר קשה.

מי התהום היחידים שנשארו עוד לפיתוח במדינה הם בשכבות האלה של ההרים או באזור החוף, על-ידי קידוחים עמוקים.

בחלק הדרומי של המדינה, מנתביה ודרומה, גם השכבה של אבן מוצלת במלואה, מחוץ לאזור באר-שבע. בחלק הצפוני של המדינה יש כמויות ניכרות של השכבה הזו שניתנות לפיתוח ואשר פיתוחן כלול בתכניות שלנו.

הציור השני מראה את מצב הזרימה של מי תהום בשכבה החולית לאורך החוף כפי שהיתה קודם או כפי שתהווה בעתיד. לפני שהתחלנו לשאוב, מי תהום עמדו בגובה מסויים מעל גובה פני המים והיה שיורי משקל בין המים שנכנסו מהגשם של כל השנה ומהמים שהתנקזו בינם.

המים האלה באו במגע עם מים מתוקים, ושכבת המגע היא בקרבת החוף.

שאיבת מים מחייבת הקטנת הזרימה לים. את הקטנת הזרימה לים אנחנו יכולים לעשות רק על-ידי כך שאנחנו מורידים את גובה פני הים. אם זהו המצב הטבעי לפני השאיבה, ואם זהו המצב הסופי שאנחנו יכולים להגיע אליו (?), מחוץ לאזורים כמו תל-אביב וח'פה, אנחנו עומדים במקום איזה שהוא באמצע בין שני המקומות האלה בגובה פני הים. והיות ואנחנו רוצים בסופו של דבר להגיע למצב זה (?), של מי תהום, אנחנו באופן חד-פעמי נלמספר שנים בלבד יכולים לנצל קצת יותר את הגשם ולנצל קצת יותר את הרזרבה הזו שנתהוותה בזמנים גיאולוגיים.

ובכן חוץ מאפשרות הניצול התדירה שנוגעת מהגשם, יש לנו תוספת חד-פעמית שבשנים הקרובות נוכל לנצל, אחר כך נצטרף להפטיק, כי אחרת המים המלוחים יצטננו פנימה וימליחו את המים המתוקים.

ועתה אתן לכם כמה מספרים. הכמות שניתנת לניצול בצפון המדינה היא 1,780 מיליון מטרים מעוקבים. וזאת - כשכל שיפת מים תהיה מנוצלת. כמות זו כוללת 500 מיליון קוב מהירדן. מזה אנחנו מנצלים 185 מיליון קוב מים באזור החולה, אזור הירדן ובעמק בית-שאן. מעיינות: 320 מיליון מטרים מעוקבים; מזה 80 מיליון קוב מים מלוחים. מהכמות הזאת מנוצלים היום כ-200 מיליון קוב. מי תהום - 640 מיליון קוב, מנוצלים ככמות הזאת. באזורים מסוימים יש הגזמה שמסתכמת ב-140 מיליון קוב, ו-140 מיליון אחרים ניתנים לפיתוח. שטפונות ומי ביוב - קוב.

כמויות המים שהזכרתי אינן כמויות של מים שישנם, אלא כמויות של מים שניתנים לניצול. חלק ממי התהום צריכים תמיד לזרום לירדן; חלק מהשטפונות אי אפשר לנצל. ובכן המספרים האלה הם כמויות המים שבגבולות ההנדסיים וכלכליים מתקבלים על הדעת ניתנים לניצול. בעתונות היו ידיעות לא נכונות מבחינה הנדסית.

ההערכה המוסמכת הקודמת נעשתה בחודש מרץ 1956. היא היתה שונה ב-10 מיליון קוב מההערכה הזאת. השינויים מאז ועד היום אינם יותר גדולים מאשר בגבולות של 5%. זאת אומרת שאנחנו מדברים על אותן ההערכות שדיברנו עליהן לפני שלוש וארבע שנים.

מ. אולמרט: בחוברת של בלאס יש הערכות אחרות.

מר וינר: המורה שלנו בלאס נוקט עמדה שונה מזו של כל ציבור המהנדסים העוסקים בזה במדינה. אולם גם הוא הסכים אתנו ב-1956. אם נעשר השנים הקרובות ניווכח שיש יותר או בלאס ניווכח שיש פחות - נשנה את ההערכות שלנו. בלאס כתם הרבה דברים. כל המהנדסים, היועצים האמריקאים שלנו הדגישו במיוחד שהידיעות שלנו כיום אינן מרשות לנו לנקוב במספר גבוה מזה שאני אומר. ב-1957 ניצלנו 1,020 מיליון קוב. כמה מנצלים השנה עוד אינני יודע.

למרות שההערכה שלנו לא נשתנתה בשנתיים האחרונות, איננו יודעים מה שנעשה בקרקע. בכל שנה אנחנו לומדים יותר, וההערכה בעוד שנתיים יכולה להיות יותר קטנה או יותר גדולה. הייתי אומר שאי-הבטחון שלנו אפשר להגדיר אותו היום בכ-100-150 מיליון קוב. היום אין לי נטיה להגיד אם זה יותר או פחות. בסיכום שלי אני ממליץ שאת ה-150 מיליון האלה צריכים להשאיר כרזרבה מוקפאת ולא להשתמש בה.

הינר ב. אבניאל: כשאמר בעתונות שבדרום או בנגב נתגלו פתאום מעיינות, האם המים האלה באו בחשבון של הכמות הזאת או שזה נוסף לכמות הזאת?

10 וינוי:

כל מה שנתגלה עד היום עד באר-שבע כלול
בהערכה שלנו. אנחנו רק הצלחנו למצוא מה

שהנחנו שיש.

אל לנו לשכוח מה שעוד נשאר לפתח בהשוואה
לשנת 1957, זה בערך 750 מיליון קוב. החלק הגלתי מנוצל היום מהווה
320 מיליון קוב; בשטפונות וביוב - שני מקורות מים קשים - 200 מיליון
קוב. שלושה אלה יחד מהווים כמעט את כל מה שנשאר לנו. מחוץ לירדן,
המקורות מקומיים, מחיפה עד באר-שבע, ניתנים לפיתוח בארבע השנים הקרובות
220 מיליון קוב. אולם מזה יותר מחצי בחוץ לנו כדי לכסות מצבים קשים
גמור בתל-אביב. תל-אביב במצאת היום במצב כזה, שאם לא נחליף השנה חלק
בממים - היא תפסיק לספק מים לאזוריים שמחוץ לתל-אביב. מצב קשה קיים
גם בעמק חפר. כל מה שנשאר לנו זה 120 מיליון קוב, שחלק מזה מנוצל
בגור השנה. לפי זה אנחנו רואים שמצבנו בעצם, עד כוא הירדן, הוא כמעט
ללא מוצא.

באזור הצפון, מטפולה ועד הכרמל, אין לנו
בעיות מים, עד כמה שזה בוגע לעתיד הקרוב. זהו אזור של עודף מים גדול
במדינה, וגם הפיתוח לטווח קצר שאנחנו מעדיבים מכסה את כל הדרישות
שהתבטון החקלאי דורש.

באזור המרכז, בין הכרמל והירקון, אנחנו
משתמשים היום ב-245 מיליון קוב; ואם נשלים את כל החסר באזור ההגזמה,
נשאר לנו מהפוטנציאל עודף של 15 מיליון קוב. עם זה אנחנו צריכים לגשר
את המש השנים הקרובות עד שיבוא הירדן. ואל לנו לשכוח שכבר יש לנו
אזובות. ישנם ישובים שמסקים היום רק 10 דונם, בהתיישבות החדשה, ולהם
יש צורך להוסיף קצת. אם נתן רק לפרוסים את המים הדרושים להם, נגיע
לגרעון של 5 מיליון קוב בהקפאת הפיתוח החקלאי באזור המרכז; אם נרצה
למת משהו גם להתיישבות החדשה - נגיע לגרעון של 15-20 מיליון קוב, וזאת
אחרי שאנחנו מוסיפים למקורות המים שלנו את הרזרבה החד-פעמית, שהיא באזור
זה מגיע ל-30 מיליון קוב.

זאת אומרת שבהקפאת ההתפתחות החקלאית ובבחינת
מים רק לפרוסים, יש לנו גרעון כלפי המקורות התדירים, של 40-50 מיליון
קוב. ואם אנחנו מנצלים את הרזרבה החד-פעמית - יש גרעון רק של 15 מיליון
קוב.

מצבנו נראה לאין שיעור יותר קשה בחלק הדרומי
של המדינה, מהירקון עד באר-שבע. באזור זה הצריכה השנה היא 430 מיליון
קוב, היא ומתאזנת בערך עם מקורות המים התדירים שלנו, באם נוסיף לה
50 מיליון קוב כרזרבה חד-פעמית. זאת אומרת במצב של היום, כלפי המקורות
התדירים יש לנו גרעון של 50 מיליון קוב, ואנחנו יכולים לקיים את המצב
על-ידי הרזרבה החד-פעמית. אבל אם באזור זה נצטרך לבסות את החוב כלפי
ממעים, כלפי התיישבות עירונית, שהוא חוב גדול מאד - באר-שבע, גת,
אשקלון, אשדודים - זה ידרוש בשנים אלו כמה עשרות מיליון קוב, נגיע
לגרעון של 70 מיליון קוב כשאנחנו מצד הקדוים מכניסים כבר את הרזרבה החד-
פעמית, ו-120 מיליון קוב כלפי מקורות המים התדירים.

ופה יש דבר עוד יותר רציני, קיימים ישובים
רבים שמסקים 4-5 דונם למתיישב, למשל בהרי יהודה. ישנם ישובים חדשים
שהתחילו בחקלאות, ואינני יודע כיצד נוכל להחזיק אותם עד 5 שנים ב-5
דונם השקמה. אם נרצה לתת להם יותר, נגיע לגרעון של 120 מיליון קוב
מים כלפי המקורות התדירים + הרזרבה החד-פעמית, עד בוא הירדן. וזאת
בלפי פיתוח להתיישבות הקיימת. גם זאת מתוך הנחה אחת, וזהו אולי
הדבר היסודי ביותר, שמהיום והלאה קיימת ביקורת מלאה על כל המים באזור
הזה.

כשאני אומר בלי פיתוח נוסף, אני מניח שזה
גם על המשק הפרטי של המים, לא רק הציבורי. כי אם המשק הפרטי ימשיך
ללא ביקורת, הרי כל החשבון שלנו מתמוטט תוך שנה.

המסקנות לגבי הדרום וקצת במרכז - היות וצריך
לכסות את הפרוסים, את גידול הערים ולהוסיף קצת להתיישבות החדשה שמסקה

מעט - המסקנות הן שחלק מהסוס במדבוע השנים האלה צריך לבוא מחסכון במים, מהקטנת השימוש הבלתי חיוני, בערים וגם במקומות, בתל-אביב מ-400-200 ליטר לנפש, בצטרף למצוא דרכים להגדיל את החסכון ולמצוא אפשרות של הקצבה על-מנת שיקטן הבזבז. כי אין פגיעה, חלק סמך שדרוש לנו לארבע השנים הבאות צריך לבוא מחסכון במים.

מה מצבנו מאשר מבוא הירדן? בצפון המדינה יש לנו כ-900 מיליון קוב; הצריכה תהיה, נחמי פייסל השימוש במים מתוקים בכריכות חדשים, ואחרי שנצליח להביא את המקומות לסכנות המים - שתתכנון; החקלאי חושב שהן נכונות - התצרוכת תהיה של 450 מיליון קוב, זאת אומרת שבאזור זה יהיה עודף מים של 100 מיליון קוב; נשאר לנו 380 מיליון קוב. 350 מיליון קוב נובעים מאין הירדן והסתדה טמון הגליל המערבי. את המים האלה נובעל במפעל הירדן לאזור החוף, טורף השפלה ואזור הנגב הצפוני.

מקורות המים המדוברים שלנו במרכז הארץ הם 300 מיליון קוב; הצריכה בהתיישבות של המים היא 350 מיליון קוב; בחוף להוטיף בערך 50 מיליון קוב.

בדרומה של הארץ, המקומות בהתיישבות של היום הם 540 מיליון קוב; התצרוכת מנועה ל-740 מיליון קוב; צדעון של 200 מיליון קוב.

אם אנחנו קוראים להתשישנות הקיימת את כל הישובים הקיימים עם מספר המתיישבים של היום, ונוסף לזה את המתיישבים שקיימים בתכנון החקלאי - זה 250 מיליון קוב, מתוך 450 מיליון קוב של הירדן כבר מברנו, הם כבר צריכים ללכת להתשישנות, נשארים לנו רק 200 מיליון, מהם חצי מלוחים וחצי מתוקים, ואם תזכרו את מה שאמרתי בתחילת דברי על הדיוק שלנו, אנחנו צריכים להגיד היום שאם 100 המיליון האלה צריך להקפיד ולראות מה יהיה בעשר השנים הקרובות.

היו"ר ב. אבניאל: אם סר וינצ' לך יתדעם עלינו, נזמין אותו שוב באחד הימים קצתו כמה שודעלים, תבוא הוא חשוב מאד, ויש כמה בעיות עליהן נרצה לשמוע, תודה רבה.

ברצוני לומר כמה מלים, זוהי הישיבה האחרונה של הוועדה במושב הזה, אני חושב שעשינו עבודה מאוד או יותר טובה, אני מאחל לחברים נצרה טובה ומנוחה בעממם ושלום.

הישיבה במתיימה בשעה 1200.